

Gondolatok a HHSA jövőjéről

Hüttl Antónia

KSH, MST Gazdaságstatisztikai Szakosztály, GMT
2018. április 17.

A termelés fogalma a nemzeti számlákban

Általános (general boundary):

Termékek/(javak és szolgáltatások) előállítása egy szervezeti egység irányításával, munka, tőke és termékek felhasználásával

Leszűkített (restricted boundary):

Az általános termelésfogalom a háztartáson belüli szolgáltatások kivételével (kivéve saját-lakásszolgáltatást és fizetett háztartási alkalmazottak szolgáltatásait)

Miért is?????

A leszűkítés (erőltetett) érvei, SNA (1993 p. 6.21)

a. Az ingyenes háztartási szolgáltatások tranzakciói elszigeteltek a rendszer többi részétől (de: a piaci szolgáltatások is gyakran a termelő és fogyasztó közvetlen, eseti megállapodásán alapulnak.)

b. Imputált értékelés (de: ilyenek a multinacionális cégek belső transzfer árai is.)

c. A kibővített számla kevésbé alkalmas gazdaságpolitikai célokra (a szolgáltatások nem adókötelesek, látszólag megszűnik a munkanélküliség.)

Az SNA 2008 elsősorban a c. érvet hangsúlyozza. De a munkanélküliség egyébként is nemzeti és nem hazai fogalom.

A háttérben (talán) inkább szakmapolitikai aggályok fedezhetők fel.

- A fejlett statisztikával rendelkező országokban a rendszeressé váló időmérlegek ugyan jó alapot biztosítanak a HNSA összeállításához, de ha itt a háztartási tevékenységeket beszámítanák, másutt pedig nem, akkor ez tovább nyitná a jövedelemellót a gazdag és a szegény országok között.
- A háztartási tevékenységek beszámítása csökkentené az országon belül kimutatott jövedelemkülönbségeket. A szegényebb háztartások több házimunka végzésére kényszerülnek.
- A nemzeti számla módszertanával foglalkozók – szemben az adatok felhasználóival – elzárkóznak attól, hogy a nemzeti számlákat, a GDP-t vagy a nemzeti jövedelmet a társadalmi vagy akár a szűkebben vett anyagi jólét mérőszámának tekintsék. A háztartási munka beszámítása viszont erősítené a GDP jól-léti indikátor jellegét.

Érvek a háztartási szolgáltatások beszámítása mellett

- Elméleti szempontból nincs különbség, hogy a gazdasági érték piaci vagy nem piaci termelésben keletkezik.
- Hiányában túlértékeljük a női foglalkoztatás emelkedése miatt bekövetkező gazdasági növekedést.
- Arthur Pigou: Mi történik, ha az angol lord elveszi a házvezetőnőjét?
- Varga-Matolcsy becslései az 1930-as évekre (korábbi történelmi korokban összemósódott a piaci és az ingyenes háztartási termelés)
- Csökken-e a fogyasztói haszon, ha magam intézem az interneten keresztül a repülőjegyemet vagy a szállásomat?

Jelenleg tart a kísérleti számítások időszaka

A HHSA mai alkalmazása hasonlít a nemzeti számlák helyzetéhez az 1960-1970-es években:

- Az elmúlt évtizedekben sok országban készült HHSA.
- Létezik egy laza nemzetközi módszertan, de abba beleférnek meglehetősen eltérő nemzeti alkalmazások.
- A lazán specifikált módszertan nem megnehezíti az eredmények időbeni, valamint nemzetközi összehasonlítását.

Néhány lényeges nyitott módszertani kérdés

1. Határesetek a háztartási termelés és egyéb otthoni tevékenységek között:

- Ami mással is elvégeztethető (Számít-e, hogy rendszeresen, vagy ritka esetben fordul elő piaci helyettesítés (pl. hajmosás) Azonos hasznosságot nyújt-e a piaci helyettesítés (prostitúció)? *Hawrylyshyn (1977)*
- Mással is elvégezhető, mégsem minősül munkának (éjszakai passzív gyerekefelügyelet, ami fizetett békiszitterek rendszeres tevékenysége)
- A termelés és a szabadidős tevékenységek elhatárolása (kutyasétáltatás, barkácsolás, plázázás)
- A más háztartás számára végzett tevékenységek és az önkéntes munka elhatárolása
- Személyszállítás:
  - gondozás (gyerekek és rászoruló idősök szállítása),
  - kisegítő tevékenység (bevásárlás, ügyintézés),
  - minek minősül a más felnőtt és saját szállítása szabadidős célra vagy szervezett munkavégzés céljára?

2. Párhuzamosan végzett tevékenységek (gyereknevelés mosogatás közben)
Hogyan lehet felosztani a munkaidőt? (Nő-e a munkainput, ahogy innováció és munkaszervezés kapcsán is nőnie kellene?)

3. Önkiszolgálásként végzett szolgáltatások (önkiszolgáló benzinkutak, internetes bankszolgáltatások stb.) Kihagyásával a piaci szolgáltatás lett kevesebb, a kihagyott részt helyettesíti a háztartási szolgáltatás.

4. Fizetett háztartási alkalmazottaknak természetbeni bérként nyújtott szolgáltatások. (A nemzeti számlákból most is hiányzik.) Csak a pénzbeli béren értékelve alulbecsüljük a bentlakó pl. idősgondozó szolgáltatásait.)
Házimunka értékelése teljes bérszinten???

19th ICLS 2013 által a munkainputra adott definíció világszintű alkalmazásra készültek. Lehet-e EU szintjén kidolgozni specifikusabb szabályokat?

5. Hogyan imputáljuk a szolgáltatások értékét?

- Output módszer: a megfelelő piaci szolgáltatások értékével (angol próbálkozások)
- Széles körben az input/költségalapú értékelést alkalmazzák. Két lényeges kérdés:
  - ✓ Munkaidő értékelése
  - ✓ Tartós fogyasztási javak által nyújtott tőkeszolgálat

A háztartási munkaidő értékelése

- Kinek az órabérét imputáljuk?
  - lehetőségköltség (munkát végző piaci órabére)
  - helyettesítési költség (házvezetőnő vagy bébiszitter és vízvezeték-szerelő)
- Munkavállalói jövedelem vagy nettó bér?
  - Munkavállalói jövedelem (Ilyen összegű jövedelemre lenne szükséges a szolgáltatások piacon történő beszerzéséhez.)
  - Nettó bér (Ilyen összegű jövedelem képződne a termelő háztartásokban, ha piacra értékesítenék a szolgáltatást.)

Lehetőségköltséggel becsült munkavállalói jövedelem: házimunka társadalmi költsége

Lehetőségköltséggel becsült nettó bér: házimunka egyéni költsége

Nemzeti számlák a saját számlás termelést alapáron értékelik, azaz a munkavállalói jövedelemmel értékelve a munkainputot.

A választástól függően a becslések a GDP 25%-70%-a között mozognak. Kanada: GDP 33%-a RC-G (általános helyettesítő költsége) 52% (bruttó munkavállalói jövedelemmel becsült lehetőségköltség).

Munkaminőség-munkaintenzitás

Feltevés szerint az általános helyettes munkaminősége megfeleltethető a családtag rendszeresen végzett tevékenysége munkaminőségének.

De:

- Piaci munka minősége homogénebb, mint a háztartáson belül végzett tevékenységekké. (Két balkezes szakácsot senki sem alkalmaz.)
- A munka minősége/intenzitása erősen függ a család összetételétől (családméret, képzettség, életkor stb.)
- Szimultán tevékenységek (multitasking). Az ECE anyag a munkaidő megosztását ajánlja. Holott az valójában többletmunkát **is** jelent.
- A családméret hatása megoszlik a méretgazdaságosság és a munkaintenzitás növekedése között.

Tartós (és féltartós) fogyasztási cikkek tőkeszolgálata

- A kísérleti számítások (többsége??) csak az értékcsökkenést számítják be a háztartási termelés költségei közé. Az Eurostat munkaanyag (2003) is ezt javasolja.
- De a költségszinten számított háztartási szolgáltatások nem illeszthetők össze a háztartási sektorszámlával, mert az piaci alapon értékeli a termelést.
- Az 2017 évi ECE anyag (137.-140. para.) javasolja, hogy mutassuk ki a tartós és féltartós fogyasztási eszközök lehetőségköltségét, valamint a bérbeadással kapcsolatos költségeket (pl. gépkocsi biztosítási díjak).
Javasolt kamatláb: államkötvények hozama (háztartások számára alternatív befektetési lehetőség)

A gazdasági érték a nemzeti számlákból hiányzó részei

Mi hiányzik az elméleti GDP-ből?

- Háztartáson belül végzett szolgáltatások
- Humán tőke képzése
- Környezeti eszközök által nyújtott szolgáltatások

A megvalósítást tekintve jelenleg a háztartáson belül végzett szolgáltatások módszertana és adatforrásai helyzete a legjobb. Ezek beilleszthetők a számlák jelenlegi struktúrájába.

Logikusabb lenne, ha az általános termelésfogalom szerinti számlát neveznénk a központi számlának, és ebből származtathatók a speciális szatellit számlák: fiskális politikához, EU közösségi politikájához, stb.

A másik két tétel elszámolásához új szemléletű számlák kellenének:

- A humán tőke képzése és karbantartása felértékeli a háztartási szolgáltatások jelentőségét. (Munkát jelent a tanulás, önképzés is.)
- A környezeti javak és szolgáltatások előállításából keletkező jövedelem senkié. Nem felel meg a termelés általános fogalmának.

Köszönöm a figyelmet!